ذاكرات دير ياسين

זוכרות את דיר יאסין

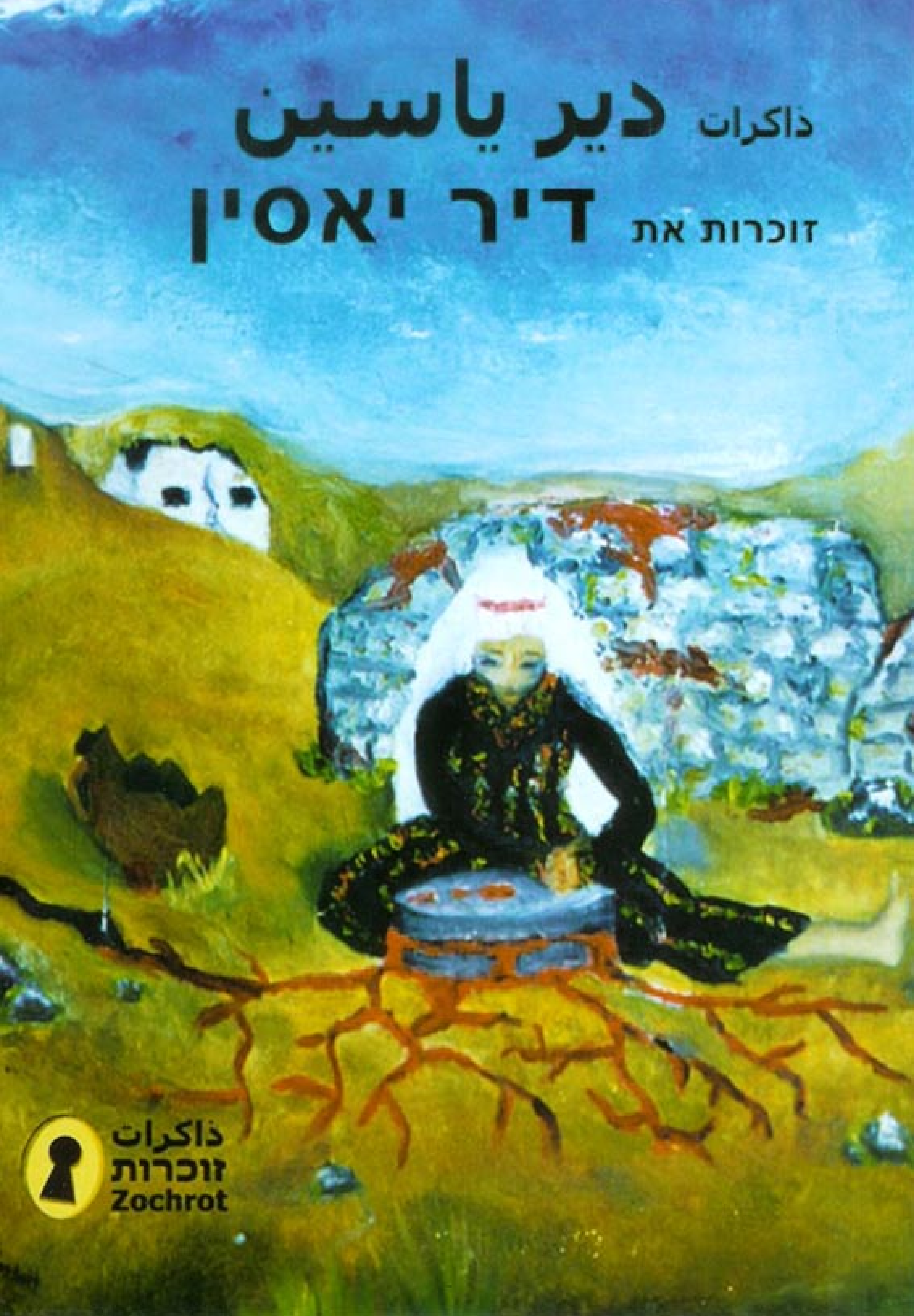

החוברת והאירוע לציון 58 שנה לטבח דיר יאסין

الكتيب والمناسبة لإحياء الذكرى الـ ٥٨ لمجزرة دير ياسين

הילדים שתמונותיהם פזורות בחוברת הם יתומי הטבח בדיר יאסין

صور الأولاد الموزعة في الكتيب هي صور لأيتام مجزرة دير ياسين

איסוף חומר:
חירייה אבו שושה.

עריכה:
איתן ברונשטיין.

כתיבה:
דניאל מקגואן, סיימון ג'סטר, איתן ברונשטיין, נורמה מוסי, נעמה נגר, נדא מתא.

תרגום:
שאדי חילילה, וסים בירומי, עמית לנדאו, עומר אגבריה, נוואף עתאמנה, טוני חדאד.

הגהה:
סלים אבו ג'בל, אירים בר, רנין ג'רייס

הצילומים בכריכה הפנימית מדיר יאסין,
מרץ 2006

עיצוב כריכה:
טליה פריד

ציור שער:
הדיל חאלד אלסילאוי (משכם)
עבודה לזכר הטבח בדיר יאסין.

הדפסה:
הדפוס היפואי- אלראביטה

הפקה:
עמותת זוכרות (ע"ר מס' 58-038-952-6)
www.zochrot.org
03-6953155
ת.ד. 52705
אבן גבירול, 61/2
תל-אביב - יפו 643621

אפריל 2006

تجميع مواد وكتابه :
خيرية أبو شوشة

تحرير :
إيتان برونشطاين

كتابة :
دانيال ماكجوان، سايمون جستر، إيتان برونشطاين، نورما موسي، نعماه نجار، ندى متى.

ترجمة :
شادي خليلية، وسيم بيرومي، عميت لنداو، عمر اغبارية، نواف عثامنة، طوني حداد.

مراجعة لغوية :
سليم أبو جبل، إيريس بار . رنين جريس

الصور في الغلاف الداخلي، من دير ياسين،
آذار ٢٠٠٦

تصميم الغلاف :
تاليا فريد

صورة الغلاف :
هديل خالد السيلاوي (من نابلس)
بمناسبة ذكرى مجزرة دير ياسين

اعداد وطباعة :
المطبعة اليافية - الرابطة

انتاج :
جمعية تذكرن (جمعية مسجلة رقم (٥٨-٠٣٨-٩٥٢-٦)
www.zochrot.org
٠٣-٦٩٥٣١٥٥
ص.ب. ٥٢٧٠٥
ايفين جفيرول ؛ ٦١/٢
تل-أبيب - يافا ٦٤٣٦٢

نيسان ٢٠٠٦

בהשתתפות ועד הזיכרון של הכפר
بمشاركة لجنة ذاكرة القرية
www.deiryassin.org

© All Rights Reserved *to those who were expelled from their homes.*

مقدمة

تحكي لنا هذه الكراسّة عن قرية دير ياسين وعن مجزرة القرية التي وقعت بتاريخ 9\4\1948 . هذه هي السنة الثالثة على التوالي التي تنظّم بها جمعية "ذاكرات" بالتعاون مع لجنة ذكرى ديرياسين، برنامجاً لإحياء ذكرى القرية وذكرى المجزرة والتهجير .

يعيش أبناء ديرياسين منذ تهجيرهم في مناطق عديدة في العالم، حيث لا يسمح لهم بزيارة قريتهم .

مركز القرية تحول الى مستشفى "كفار شاؤول" للأمراض النفسية . المنطقة مغلقة للزائرين لكن تم الحفاظ عليها بشكل جيد . إلاّ أن مقبرة القرية مهملة والقبور مهشّمة .

برنامج إحياء ذكرى القرية وكتابة هذه الكراسة، هما محاولة استذكار ما لا يتذكرون في إسرائيل، وهما جزء من الجهد لتخليد بشاعة الجرائم التي نفذت بالفلسطينيين عام 1948 . إذ رغم العلم والاتفاق على حدوث مجزرة دير ياسين، فلا نصب تذكارياً يخلدها ولا لافتة تشير إليها احتراماً لذاكرة المنكوبين .

הקדמה

חוברת זו מביאה את זיכרון הכפר דיר יסין והטבח שהתרחש בו ב- 9/4/1948. זו פעם שלישית שזוכרות, יחד עם ועד הזיכרון של דיר יאסין, מארגנות אירוע זיכרון בכפר לציון יום הטבח והגירוש. מאז גורשו תושבי דיר יאסין הם נפוצו למקומות רבים בעולם ורובם אינם יכולים לבקר בכפרם. גרעין הכפר היה לבי"ח לחולי נפש "כפר שאול". הוא נותר סגור בפני מבקרים אבל נשתמר בצורה טובה. בית הקברות מוזנח, בהקברים בו מנותצים. אירוע הזיכרון וחוברת זו הם נסיון להזכיר את מה שלא זוכרים בישראל, הם חלק מהמאמץ להנציח את זיכרון מעשה הזוועות שנעשו לפלסטינים ב- 1948. כי גם אם מוסכם וידוע הטבח בדיר יאסין, הוא לא מונצח באנדרטה או בשלט המכבד את זיכרונם של המובסים.

"זוכרות" את טבח דיר יאסין

" ذاكرات " مجزرة دير ياسين

כאן, במקום הזה, בכפר דיר יאסין, נעשה פשע לפני 58 שנה. נרצחו כאן כ-115 אנשים, בהם נשים, ילדים וזקנים חסרי מגן. הפשע הזה החריד את הארץ. אלפים מילידיה הפלסטינים ברחו מהמורא שהטיל עליהם אירוע זה. דעת הקהל העולמית נעשה וגם ממשלת ישראל נאלצה להוקיע את המעשה. טבח דיר יאסין היה לנקודת מפנה בהיסטוריה של הארץ. הוא הביא לבריחת פלסטינים רבים מארצם, בהבינם שהגורל שמצפה להם, אם יישארו, יהיה דומה. ומעשי טבח נוספים אכן נעשו במקומות לא מעטים נוספים.

وقعت مذبحة دير ياسين قبل ٥٨ سنة، وقتل في هذه المذبحة ١١٥ فلسطيني من بينهم نساء، أطفال ومسنين عزل. أرعبت هذه الجريمة باقي السكان العرب، ففرّ الآلاف من الفلسطينيين خوفًا إثر الحدث الذي هزّ الرأي العام العالمي، حتى أن حكومة إسرائيل اضطرت إلى استنكار العمل.

شكلت مجزرة دير ياسين نقطة تحول في تاريخ البلاد، إذ أنها أدت إلى فرار الكثير من الفلسطينيين من وطنهم، فقد فهموا أن بقائهم سيؤدي بهم إلى مصير مماثل، وبالفعل نفذت العديد من المجازر في أماكن أخرى.

מאירוע טראגי זה נטווים עד לימינו שני חוטים ברורים: האחד הוא דרכה של המדינה היהודית שמפלה את אזרחיה הערבים, מפקיעה את אדמותיהם, כובשת את מה שנשאר משטח פלסטין ומונעת כל דיון בשאלת מיליוני הפליטים, תוך התכחשות לאחריותה למצבם. החוט השני שהחל בדיר יאסין הוא קריעת הפלסטינים מארצם. כיום, רוב הפלסטינים הם פליטים - כחמישה מתוך שמונה מליון נפש. בשטחי 48 חיים כרבע מליון אזרחים עקורים - נוכחים בארצם אך נפקדים מבחינת שלטון המדינה.

אולם דיר יאסין גם יכולה להיות נקודת מפנה להיסטוריה עגומה זו. אנו, יהודים וערבים המתעקשים לטוות חוט היסטורי שלישי, ודומה שאין מקום ראוי יותר להתחיל במשימה זו מאשר בדיר יאסין. דרכנו אינה דרך של דו-קיום שטחי בין אוהבי שלום, למרות שאנו רודפי שלום. דרכנו גם אינה מבקשת לפתוח דף חדש בין יהודים וערבים, תוך שכחת העבר והפניית מבט זחוח לעבר העתיד, אף שאנו נאבקים למען עתיד טוב יותר לכולנו. דרכנו היא לזכור ולהביט אל העבר, בעיקר תוך הדגשת הצדדים האפלים שבו, שהביאו להקמת מדינת ישראל תוך החרבת חיי הפלסטינים בה. ב-1948 יהודים, שהיוו מיעוט מתושבי הארץ, כפו באקט אלים הקמת מדינה יהודית. כמעשה גנב המנסה לטשטש את עקבותיו, כתבו הציונים המנצחים את ההיסטוריה, תוך טשטוש הפשעים שביצעו והשתקת נוכחותם של הפלסטינים בארצם במשך למעלה מאלף שנה.

אבל הכפר כאן ופליטיו גם הם לא נעלמו. אנו זוכרות ומתעקשות להזכיר לעולם כולו את החיים הפלסטינים שהיו כאן עד 1948 ואת הגירוש של 80% מהפלסטינים ומחיקת 531 מכפריהם. הנכבה היא אסונם של הפלסטינים, והיא גם האירוע שכונן את מדינת ישראל המיוסדת על שלילת האחר, ולכן הנכבה חייבת להיות גם סיפורם של היהודים החיים בארץ. נכון, סיפור לא נוח, וקשה לשמיעה אבל נוכחותו הכרחית כדי לקדם את כולנו לעתיד צודק יותר. לכן אנו זוכרות כאן היום בדיר יאסין את הרוצחים השפלים של למעלה ממאה תושבי דיר יאסין, שאת שמותיהם הידועים של 93 מהם אנו מבקשים לראות ולשמוע. שמות הקורבנות המוקראים כאן אינם זקוקים לתרגום מערבית לעברית ומדגימים בכך שהנכבה היא סיפור משותף ליהודים ולפלסטינים. שמות

ولا تزال حكومة إسرائيل تنتهج ذات السياسة منذ مجزرة دير ياسين ويتمثل هذا النهج في خطين:
الأول: النهج السياسي للدولة اليهودية التي تحاول أن تستولي على أراضي فلسطين، وذلك من خلال تمييز ضد مواطنيها العرب عبر مصادرة أراضيهم واحتلال ما تبقى من أرض فلسطين، منع مناقشة قضية اللاجئين ورفض الاعتراف بالمسؤليه عن وضعهم.
الثاني: الذي بدأ بدير ياسين هو خيط اقتلاع الفلسطينيين من وطنهم، حيث أصبح معظم الشعب الفلسطيني مشرداً، واللاجئون الفلسطينيون يشكلون ٥ ملايين من أصل ٨ ملايين نسمة، وحتى في مناطق الـ ٤٨ يقطن حوالي ربع مليون من المهجرين الحاضرين في وطنهم والغائبين في نظر السلطات.

يمكن لدير ياسين أن تشكل نقطة تحول لهذا التاريخ البائس، فنحن، عرباً ويهوداً مصممين على مد خط ثالث من خلالها. لم يكن طرحنا طرح تعايش سطحي بين "محبي السلام" بالرغم من كوننا أنصار السلام، وبالرغم من أننا نناضل لبناء مستقبل افضل لنا جميعا، فإننا لا نسعى لفتح صفحه جديده بين اليهود والعرب من خلال تجاهل الماضي. توجهنا هو أن نذكر ونرى الماضي، وبالذات جوانبه المظلمة حيث قامت دولة إسرائيل على أنقاض حياة الفلسطينيين.

في سنة ٤٨ فرضت الأقلية اليهودية في البلاد إقامة دولة إسرائيل بالقوة، وكاللص الذي يحاول مسح أثاره، كتب الصهاينة المنتصرون التاريخ، وحرصوا على إخفاء جرائمهم ومحو أي اثر لوجود الفلسطينيين في هذه البلاد أو تاريخهم الممتد على مدى آلاف السنين.

لكن دير ياسين ولاجئيها ما زالوا قائمين، لذا فنحن نذكر ونصر على أن يذكر العالم أجمع الحياة الفلسطينية التي ازدهرت حتى عام ٤٨، حيث تم محو ٥٣١ قرية ومدينة فلسطينيه وتهجير ٨٠ بالمئه من الفلسطينيين.

النكبة هي مأساة الفلسطينيين ولكنها في ذات الوقت الحدث الذي تأسست من خلاله دولة إسرائيل وأرست هويتها على أساس محو كل ما هو مختلف. وبالتالي فلا بد أن تكون النكبة حكاية اليهود في هذه البلاد أيضاً. ومن الواضح أنه موضوع غير سهل، فمن الصعب الاستماع إليه والتواصل معه، لكن تداوله أمر ضروري لأجل بناء مستقبلاً أكثر عدلاً.

لذا فنحن نذكر أولئك القتلة الأنذال بفعلتهم وقد اقترفوا الجريمة بحق أكثر من مئة من سكان القرية. واليوم نسمع ونرى أسمائهم، أسماء الضحايا التي ستتلى هنا بغنى عن الترجمة من العربية إلى العبرية،

דברי ועד הזכרון של דיר יאסין

كلمة لجنة الذاكرة لجزرة دير ياسين

מאת: דניאל מקגואן
من: دانيال ماكجوان

דיר יאסין היה כפר קטן מצידה המערבי של ירושלים, כ-5 ק"מ מן העיר העתיקה. הוא צפה לעמק יפה ולעין כארם, מקום הולדתו של יוחנן המטביל. זה היה כפר ערבי שלו, בן כ-750 תושבים.

ב-9 באפריל 1948 הכפר הותקף בידי 2 מיליציות - האצ"ל וכנופיית שטרן (הלח"י), שמנו 120 איש. אף על פי שהכפריים הצליחו להדוף את ההתקפה הראשונית, חיילים יהודים מקצועיים סייעו ל"פורשים" וכבשו במהירות את דיר יאסין. מה שהתרחש אח"כ היה מרחץ דמים, בו מעל 100 גברים, נשים וילדים פלסטינים נרצחו, רובם בירי מטווח קצר.

كانت دير ياسين قرية صغيرة غربي القدس، ٥كم من البلدة القديمة. تطل على وادي جميل وعلى بلدة عين كارم حيث ولد يوحنا المعمدان. كانت قرية عربية هادئة يقطنها نحو ٧٥٠ نسمة.

في ٩ نيسان ١٩٤٨ ، هوجمت القرية من قبل ميليشيتان عسكريتان يهوديتان، الايتسل والليحي (عصابة شتيرن)، اللتان ضمتا ١٢٠ شخص. رغم ان اهالي القرية استطاعوا صد الهجوم الاولي، الا ان الجنود اليهود ساعدوا المنشقين (الايتسل والليحي) واحتلوا دير ياسين بسرعة. وكان ما حصل، حمام دم، اكثر من ١٠٠ رجل، امرأة وطفل قتلوا، معظمهم بإطلاق الرصاص عن قرب. اما باقي اهالي القرية فقد نقلوا شرقاً الى القدس. سلبت بيوتهم، وفي ما بعد استوطنت على ايدي مهاجرون يهود اوروبيون، بعد اشهر قليلة. وازيلت دير ياسين عن الخارطة.

הכפריים שנותרו הוברחו או הובלו מזרחה לכיוון ירושלים. בתיהם נבזזו, ולאחר מספר חודשים יושבו מחדש ע"י מהגרים יהודים אירופאים.

ב-1953 בצידו השני של העמק, נוסד מוזיאון השואה המפורסם ביותר, "יד ושם". המקום, ממנו נשקף דיר יאסין במלואו, גדל לקומפלקס אדיר של שבילים נטועי עצים, המובילים למוצגים, ארכיונים, מונומנטים, פסלים ואנדרטאות, המוקדשים ליהודים שמתו במלחמת העולם השניה. בצידו השני של העמק מלמדים את העולם לא לשכוח, בצד של דיר יאסין מלמדים אותו לא לזכור.

אם עתיד לבוא שלום לכל תושבי הארץ שבין הים התיכון לנהר הירדן, יש להכיר באמת אודות החיים וההיסטוריה הפלסטינים. "לא לזכור" אינו יכול להיות בסיס לשלום. זוהי שלילת ההיסטוריה והאנושיות של מחצית האוכלוסיה.

בתור הארוע המרכזי והסמלי ביותר במלחמת 1948, טבח דיר יאסין מוזכר מידי שנה ברחבי העולם, כולל שני ארועים מיוחדים בירושלים ולונדון. 3 אנדרטאות קבועות הוקדשו כבר לקרבנות דיר יאסין. מטרתנו לטווח הרחוק היא לבנות אנדרטה הולמת בדיר יאסין, שבו כיום אין אפילו שלט.

שמענו קריאות ל"מחילה מהפכנית", מחילה של אמת וצדק, מחילה שתתרחש במרכזה השבור של ירושלים. אלו מאיתנו המחויבים לזכרון ולמשמעות של דיר יאסין, מאמינים כי פיוס כזה צריך לקרות באזור דיר יאסין/יד ושם, באתר הכפר לשעבר.

אנדרטה אמיתית שתראה לעין בבירור ממוזיאון השואה ביד ושם, עשויה להיות לא עוד דרך לצאת מהסכסוך העכשווי, אלא המוצא היחיד ממנו. הנצחה זו היא חלק מתנועת אמת ופיוס, המבוססת על האמונה שרק דרך הכרה אמיתית בארועי העבר יכול להתחיל פיוס בהווה.

في العام ١٩٥٣ ، من الجهة المقابلة للوادي ، حيث يظهر منظر عام لدير ياسين، المتحف الاكثر شهرة لكارثة المحرقة كان قد بدأ. سمي "يد فاشم" ، امتد على مساحة شاسعة وممتدة من الاشجار ، والطرق المؤدية الى المعروضات، الاراشيف، المعالم التذكارية، التماثيل والنصب التذكارية كلها مكرسة لليهود اللذين ماتوا في الحرب العالمية الثانية . في تلك الجهة من الوادي يتعلم العالم "عدم النسيان" . وفي الجهة الاخرى، دير ياسين، يلح العالم على "عدم الاكتراث" .

اذا كان السلام سيأتي لكل القاطنين بين البحر المتوسط ونهر الاردن، فانه يجب ان يقر ويعترف بحقيقة حياة وتاريخ الفلسطينيين. "عدم الاكتراث" ليس اساساً للسلام، بل العكس، انه انكاراً لنصف السكان، لتاريخهم وانسانيتهم .

كالحدث المحوري والرمزي في حرب الـ ٤٨ ، فان مذبحة دير ياسين تحيا سنوياً في ارجاء العالم، وفي حدثين مركزيين في القدس ولندن . ٣ نصب تذكارية ثابتة تم تكريسها حتى الآن لضحايا دير ياسين . هدفنا طويل الامد هو بناء نصب تذكاري مناسب في دير ياسين حيث لا يوجد اليوم حتى لافتة .

سمعنا اصواتاً تنادي بـ "المسامحة الثورية" – مسامحة للحقيقة والعدل– مسامحة تأخذ حيزاً في "الوسط المكسر" للقدس . هؤولاء منا الملتزمون بذاكرة ومعنى دير ياسين يؤمنون بان مثل هذه المصالحة يجب ان تأخذ حيزاً في منطقة دير ياسين – "يد فاشم" ، في موقع القرية السابق .

نصب تذكاري واضح يعكس الحقيقة في دير ياسين ، يشاهد بوضوح من متحف كارثة المحرقة في "يد فاشم" ، من الممكن ان لا تكون مجرد طريق للخروج من الصراع الحالي، بل انها من الممكن ان تكون فقط هي طريق الخروج . الاحتفال بهذه الذكرى هو جزء من تيار الحقيقة والمصالحة الذي يرسخ الايمان بانه فقط من خلال الاعتراف بالحقيقة لاحداث الماضي من الممكن معافاة الحاضر .

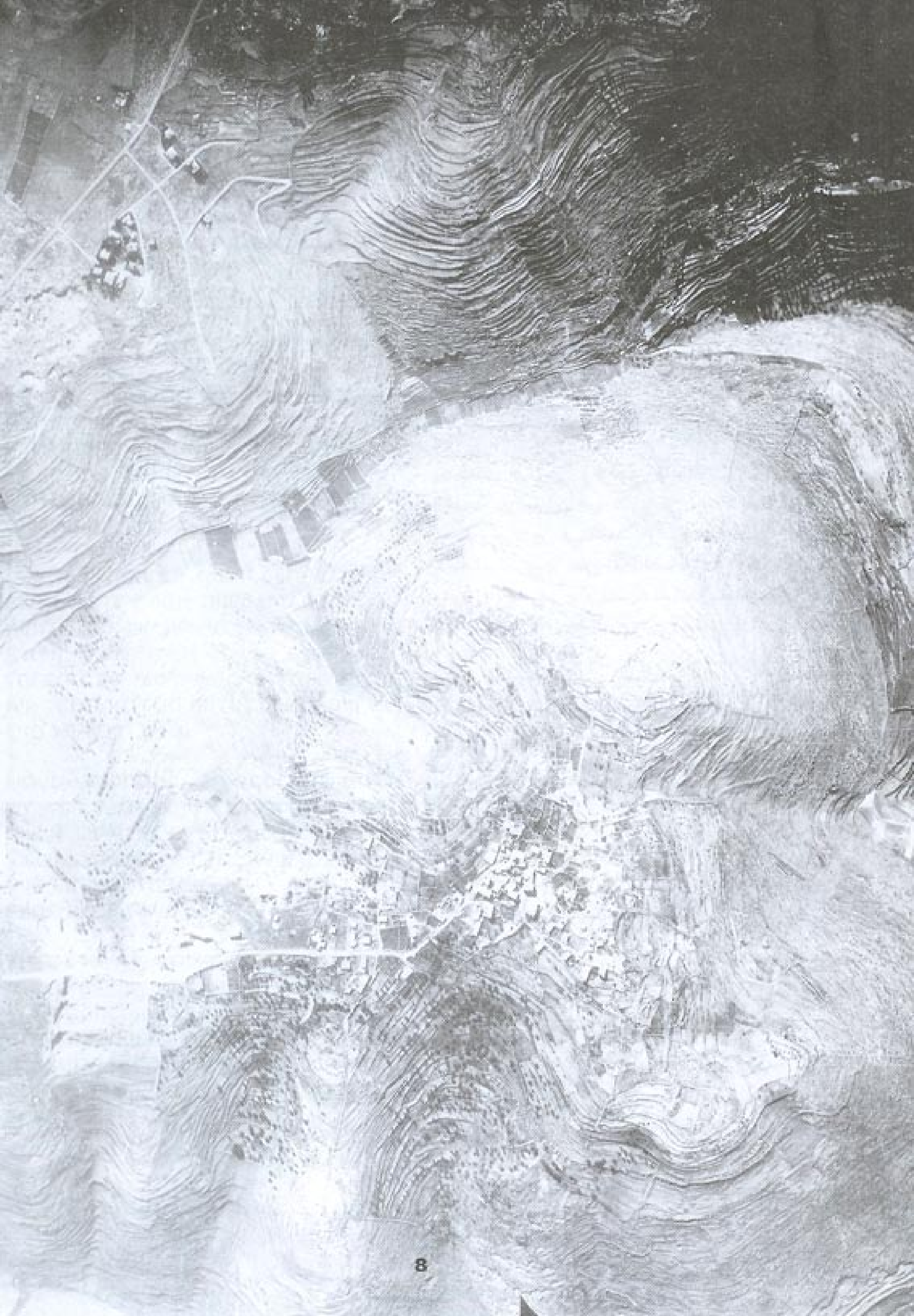

Deir Yassin Remembered

By: Daniel A. McGowan

Deir Yassin was a small village on the west side of Jerusalem about 5 kilometers
It overlooked a pleasant valley and Ein Karem, the birthplace from the Old City.
It was a peaceful Arab village of about 750 people. of John the Baptist.

On April 9, 1948, it was attacked by two Jewish paramilitary groups, The Irgun
Although the villagers were able and the Stern Gang, composed of 120 men.
to fend off the initial attack, professional Jewish soldiers assisted the
What followed was a blood bath dissidents and quickly conquered Deir Yassin.
in which over a hundred Palestinian men, women and children were murdered,
most shot at close range.

The remaining villagers were driven out or trucked east towards Jerusalem.
Their houses were looted and were subsequently resettled by Jewish European
Deir Yassin was wiped off the map. immigrants a few months later.

In 1953 on the other side of the valley, within full view of Deir Yassin,
Named Yad Vashem, it has grown the most famous Holocaust museum was begun.
exhibits, into a vast, sprawling complex of tree-studded walkways leading to
archives, monuments, sculptures, and memorials, all dedicated to Jews who
On that side of the valley the world is taught to "Never died in World War II.
On the Deir Yassin side the world is urged to "Never Mind." Forget."

If peace is to come to all the residents living between the Mediterranean
Sea and the Jordan River, the truth of Palesti,bu nian life and history must
be established and acknowledged. "Never Mind" is not a foundation for peace.
Rather, it is a denial of half the population's history and humanity.

As the most pivotal and symbolic event in the1948 war, the massacre at Deir
Yassin is remembered annually with commemorations throughout the world,
including two special events in Jerusalem and London. Three permanent memorials
have already been dedicated to the victims of Deir Yassin. Our longer-term
goal is to build a fitting memorial at Deir Yassin where today not even a
sign exists.

We have heard calls for "revolutionary forgiveness" -- forgiveness with truth
and justice -- forgiveness to take place in the "broken middle" of Jerusalem.
Those of us committed to the memory and to the meaning of Deir Yassin believe
that such reconciliation should take place in the Deir Yassin/Yad Vashem area
at the site of the former village.

A truthful and visible memorial at Deir Yassin, clearly viewed from the
Holocaust museum at Yad Vashem, may not only be the way out of the present
conflict, it may be the only way out. This commemoration is part of a truth
and reconciliation movement founded in the belief that only through truthful
can healing in the present begin. recognition of past events

Please join the Palestinian and the Jewish communities who come together for
this annual remembrance.

To find out more visit: www.deiryassin.org

סקירה הסטורית של הטבח בדיר יאסין

لمحة تاريخية عن مجزرة دير ياسين

מבוא

דיר-יאסין, היה כפר פלסטיני ששכן בשכנות ליישוב היהודי גבעת-שאול, מערבית לירושלים. הערכות בנוגע למספר התושבים בכפר נעות בין 500 ל-1000. מקור הפרנסה העיקרי היה מחצבה שנמצאה בסמוך לכפר. תושבי הכפר חיו בשלום עם שכניהם היהודים וסירבו להשתתף בפעולות איבה כלפיהם גם לאחר פרוץ המלחמה בין שני הצדדים, בנובמבר 1947.

ב-9 באפריל 1948 כבשו את הכפר יחידות האצ"ל (ארגון צבאי לאומי) והלח"י (לוחמי חירות ישראל – 'כנופיית שטרן') – קבוצות גרילה לאומניות יהודיות, בסיוע נשק של ה"הגנה" – הכוח הצבאי המאורגן של הנהגת היישוב היהודי. במהלך ההשתלטות על הבתים, ולאחר שהוכרע הקרב במקום נטבחו רבים מתושבי הכפר. עם תום מבצע ההשתלטות על הכפר קיבצו לוחמי שני הארגונים חלק ניכר מן הכפריים שנותרו בחיים - בהם כמה אנשי מיליציה וכן אזרחים לא חמושים ולא לוחמים, לרבות נשים, קשישים וטף ורצחו עשרות מהם... כמו-כן יש עדויות על מעשים של השחתת גופות ואונס. (מורים 1991)

مقدمة:

دير ياسين كانت القرية الفلسطينية التي قبعت بجوار المستوطنة اليهودية جفعات شاؤول، غرب أورشليم القدس. التخمينات حول عدد سكان القرية تتراوح ما بين ٥٠٠-١٠٠٠ . اعتاش سكانها بالأساس من كسارة كانت قرب القرية. عاش سكان القرية بسلام مع جيرانهم اليهود ورفضوا الاعتداء عليهم حتى بعد اندلاع الحرب بين الطرفين عام ١٩٤٧ .

في ٩ نيسان ١٩٤٨ احتلت قوات الإيتسل (منظمة عسكرية وطنية) واللحي (محاربوا حرية إسرائيل) القرية. الإيتسل واللحي هم عصابات وطنية يهودية مدعومة بسلاح الهجناه – القوة العسكرية المنظمة التابعة للقيادة اليهودية. بعد احتلال البيوت وانتهاء المعركة أعدم الكثير من أبناء القرية. بعد السيطرة على القرية جمع محاربو كلا المنظمتين جزء كبيراً من القرويين الذين بقوا علي قيد الحياة، من بينهم بعض رجال المليشيات وأيضا مدنيين عزّل غير محاربين، غالبيتهم من النساء، العجّز والأطفال، وقتل العشرات منهم بالإضافة إلى وجود أدلة على أعمال اغتصاب وتشويه جثث (موريس ١٩٩١).

במשך 58 השנים שחלפו נאסף חומר רב בניסיון לתעד ולחקור את שהתרחש בדיר יאסין באותו יום. אירועי דיר יאסין שימשו בסיס לויכוח רב-שנים, שהדיו נשמעים גם היום, כשפעמים רבות נעשה שימוש ציני ומניפולטיבי בעובדות לצרכי תעמולה. בסיכום זה קיבצנו ממצאי מחקר ועדויות. ציינו בסוף כל פסקה מהו המקור עליו הסתמכנו. כמו כן צירפנו רשימה ביבליוגרפית לעיון נוסף למעוניינים.

في الثمانية والخمسين عاماً الماضية جمعت مادة كبيرة في محاولة لتدوين وبحث ما حصل في دير ياسين في ذلك اليوم . أضحت أحداث دير ياسين على مر السنين أساساً لجدال تسمع أصداؤه إلى يومنا هذا. بحيث تستعمل الوقائع كثيرا بشكل ساخر واستغلالي بهدف الدعاية. في هذا التلخيص جمعنا بعض أدلة ونتائج بحوث. أشرنا في نهاية كل فقرة إلى المراجع التي اعتمدنا عليها. أيضاً أضفنا ملحقاً للمراجع للمعنيين.

רקע

ב-5 באפריל 1948 החל "מבצע נחשון" – מהלך צבאי של הפלמ"ח (פלוגות המחץ של ה'הגנה') שמטרתו הייתה לפתוח את הדרך לירושלים היהודית שהייתה נתונה במצור. במסגרת מבצע זה התנהל קרב מכריע על הקסטל. האצ"ל והלח"י לא היו חלק ממתקפה זו. הם סרבו לשתף פעולה עם ה'הגנה' (מפקדה בירושלים הציעה להם להשתתף בקרב) כיוון שהתנגדו לתכנית החלוקה, ובאופן ספציפי להפיכתה של ירושלים לעיר בינלאומית (חלק מהחלטת האו"ם מ-1947), אך היו נחושים לבצע פעילות עצמאית. ב-7 באפריל החליטו שני הארגונים לבצע מתקפה משותפת על אחד הכפרים שבאזור ירושלים. הפור נפל על דיר יאסין.

خلفية:

في ٥ نيسان ١٩٤٨ بدأت حملة نحشون - مسيرة عسكرية للبلماح (فرق الهجناه العسكرية) والتي كان هدفها فتح الطريق إلى أورشليم اليهودية التي كانت تحت الحصار. خلال هذه الحملة دارت معركة حاسمة في القسطل.

عصابات الإيتسل واللحي لم تكن جزء من هذه الغارة. فقد رفضوا التعاون مع الهجناه، عندما دعاهم قائدها في القدس للمشاركته في المعركة وهذا لأنهم رفضوا خطة تقسيم القدس أو جعلها مدينة دولية (قرار الأمم المتحدة من ١٩٤٧). لكن من جهة أخرى، كانوا مصرين على القيام بتنفيذ عملية مستقلة. في ٧ نيسان أقرت كلاً من المنظمتين القيام بشن حملة مشتركة على إحدى القرى في منطقة القدس. وقع الاختيار على دير

שם המבצע: "אחדות לוחמת" – ציין את שיתוף הפעולה, לראשונה, של המחתרות הלוחמות.

דיר יאסין הייתה בחירה משונה מכמה סיבות. ראשית, לכפר היה הסכם אי-התקפה עם הכוחות היהודיים: חודשים ספורים קודם לכן החליטה הנהגת הכפר לא לאפשר לכוחות פלסטיניים להפוך את הכפר לבסיס ממנו יצאו להתקיף את השכונות היהודית במערב ירושלים. בתמורה הבטיחה ההנהגה הציונית, כי דיר יאסין לא תותקף. ההסכם נעשה בפיקוח ההגנה. הנהגת הכפר דבקה בהסכם. שנית, מיקומו של הכפר אינו בעל חשיבות אסטרטגית להשתלטות על מבואותיה המערביים של ירושלים (מטרתו של 'מבצע נחשון', כזכור). הוא אינו ממוקם בעורק התנועה הראשי, אלא בצדה השני של הגבעה. בנוסף, מסמכים מהתקופה מעידים על כך שחלק מתושביו שימשו, כנראה, מקורות מודיעין עבור ההגנה.
מאז 1948 דובר רבות על איך ולמה נבחר הכפר. ישנם ויכוחים והאשמות הדדיים בהקשר זה, אך דבר אחד ברור: אף אחד ממתכנני המתקפה לא חשב את דיר יאסין למרכז של פעילות עוינות.

ההגנה מגבה את האצ"ל והלח"י:
ההצעה לתקוף את דיר יאסין הובאה בפני ה'הגנה'. לפי עדות אחת, ניסה מפקד המחוז, דוד שאלתיאל, להניא את שני הארגונים מהחלטה זו, והציע מתקפה על הכפר קאלוניא במקום זאת, אך בסופו של דבר הוא ויתר. נתן קריסטל טוען דווקא כי שיתוף הפעולה בין שלושת הארגונים היה ברור ומוסכם מלכתחילה. כהוכחה לכך הוא מצטט איגרת ששלח דוד שלתיאל למרדכי רענן וליהושע זטלר, מפקדי האצ"ל והלח"י באזור: "אני מבין שאתם מתכננים מתקפה על דיר יאסין. הייתי רוצה להדגיש כי השתלטות על דיר יאסין והחזקתה הם צעד ראשון בתוכנית שלנו. אין לי כל התנגדות להוצאתה לפועל של הפעולה אותה אתם מתכננים בתנאי שאתם מסוגלים להחזיק בכפר לאחר מכן." (נתן קריסטל, בתוך Tamari).
לדברי קריסטל, שם המבצע - "מבצע אחדות" - נועד לסמל את אחדותם של שלושת הארגונים. יתרה מכך, הוא מציין כי שאלתיאל הפציר באצ"ל ובלח"י לכבוש את הכפר

ياسين. كان اسم الحملة (وحدة المحاربين) – يجدر الذكر هنا أن هذا هو أول تعاون بين المنظمات العسكرية. كان اختيار دير ياسين غريباً لعدة أسباب. أولاً، كان للقرية اتفاق (عدم هجوم) مع القوات اليهودية. بضعة أشهر قبلئذ قررت قيادة القرية أنه لن يتم السماح للقوات الفلسطينية بقلب القرية إلى قاعدة لشن الهجمات على الحارات اليهودية في غرب القدس. وبالمقابل قررت القيادة الصهيونية أن دير ياسين لن تهاجم. تم هذا الاتفاق تحت إشراف الهجناه، ودير ياسين التزمت بهذا الاتفاق. ثانياً، موقع القرية ليس استراتيجياً حيث لا تقع على المنفذ الرئيسي للقدس، بل بالجهة الأخرى. وبالإضافة، هنالك سبب آخر وهو أنه بحسب المستندات حول الهجوم كان جزء من أهل القرية، على ما يبدو، مصدر معلومات للهجناه.

الهجناه تدعم الايتسل واللحي:
اقترح على الهجناه الهجوم على دير ياسين. بحسب أحد الادعاءات، حاول قائد المنطقة، داود شألتيئيل، اقناع المنظمتين بالعزوف عن هذا القرار ومهاجمة قرية (قولونيا) بدل ذلك. غير أن التعاون بين المنظمات الثلاث يشير إلى أن الاتفاق كان مسبقاً. وكدليل على ذلك اقتبس جزء من رسالة كانت قد أرسلت إلى مردخاي رعنان ويهوشع زلطر، قواد إيتسل وليحي في المنطقة:
(أفهم أنكم تخططون هجوماً على دير ياسين. أود الإشارة أن السيطرة على دير ياسين والاحتفاظ بها هما حجر أساس في برنامجنا. ليس لدي أي اعتراض على تنفيذ العملية التي تخططون لها بشرط أنكم تستطيعون الاحتفاظ بدير ياسين لاحقاً). (نتان كرستال من داخل Tamari). بحسب قول كرستال، كان اسم الحملة (حملة نحشون)، وقد اختير هذا الاسم كذكرى للتعاون العسكري الأول بين المنظمات الثلاث. وأكثر من ذلك فإن داود شألتيئيل أوصى الإيتسل والليحي باحتلال القرية في الهجوم الأول بالذات – وبذلك يكون قد استغل عامل المفاجأة، لكي يمنع خسائر كبيرة في الطرف اليهودي. عندها وفرت الهجناه البنادق والقنابل اليدوية لهذا الهدف.
يدعي بعض الشهود أنهم حاولوا إقناع داود شألتيئيل بالعزوف عن هذا القرار. مئير بعيل، والذي كان في خدمة مخابرات الهجناه، يدعي أنه اعترض على الخطة أمام داود شألتيئيل بحجة أن هجوم الميليشيات على دير

במתקפה הראשונה דווקא ובכך לנצל את גורם ההפתעה, ולמנוע אבדות רבות בצד היהודי. ה'הגנה' גם סיפקה לשם כך רובים ורימוני יד (שם).

עדים אחדים טוענים, כי ניסו להניא את שאלתיאל מהחלטתו זו. מאיר פעיל, ששירת בשירות המודיעין של ה'הגנה' (הש"י - שירותי הידיעות) טוען כי הוא מחה על התכנית באוזני דוד שלתיאל, בטענה שמתקפת המיליציות על דיר יאסין תהיה בניגוד להסכם עם הכפר. לדבריו שלתיאל השיב כי אינו רוצה לסכן את אחדות הכוחות היהודים. יצחק לוי, שהיה מפקד הש"י בירושלים, התנגד לתכנית המתקפה, והציע לשלתיאל לפחות להודיע מראש לתושבי הכפר שהסכם אי-התקיפה פקע, והפסקת האש הסתיימה. לטענתו שלתיאל סירב להצעה זו והודיע, כי לא יזהיר את הערבים בפני אפשרות של התקפה, כדי לא לסכן את התוקפים היהודים.
(McGowan, & Matthew, 1999).

טבח מתוכנן מראש?

שאלה טבעית שעלתה במהרה מתוך הדיונים לקראת הקרב הייתה: מה לעשות עם השבויים? לדברי יהודה לפידות מהאצ"ל, היה זה הלח"י שהציע לטבוח את כל תושבי הכפר שלא יברחו. בן ציון כהן מהאצ"ל דיווח שרוב הקבוצה (שלו) העדיפו אכן לרצוח כל מי שיתנגד, וזאת כנקמה על מארב של מיליציה ערבית, בו נהרגו לוחמים יהודים וגופותיהם הושחתו. תמריץ נוסף לביצוע הטבח היה, אולי, "למען יראו וייראו", כלומר: מחזה אימה שנועד להרתיע את הצד הנגדי. McGowan, & Matthew, 1999).

לעומת תיאור זה של השתלשלות העניינים כותב בני מורים כי "כוח הפורשים [הלח"י והאצ"ל] יצא לכפר ללא כוונה לערוך טבח בתושביו, אלא שבמהלך הקרב הם איבדו את עשתונותיהם. אך בכל זאת, קרוב לוודאי שמפקדי האצ"ל והלח"י התכוונו מלכתחילה לגרש את תושבי הכפר" (מוריס 1991).

לימים נשאל בנושא זה מנחם בגין, ראש-ממשלת ישראל ומי שהיה באותה תקופה מפקד ה'ארגון' בתל- אביב. הוא אמר, כי בזמנו הורה ללוחמיו לכבד את החלטות ג'נבה לגבי היחס הניתן לשבויי מלחמה, והציע לעבור עם רמקול ולהורות לתושבי לברוח לעין כארם. לא ברור עד כמה יעילה הייתה הזהרה זו (McGowan, & Matthew, 1999).

ياسين يناقض الاتفاق مع القرية. بحسب ادعائه أجاب داود شألتيئيل أنه لا يريد المجازفة بتحالف القوات اليهودية (هذا الادعاء لم يفقد من تأثيره حتى اليوم). اسحق ليفي الذي كان قائد جهاز المخابرات في القدس، عارض الهجوم. واقترح على شألتيئيل أن يبلغ على الأقل أهل القرية أنه تمت صلاحية الاتفاق أو أن وقف اطلاق النار قد انتهى. لكن شألتيئيل رفض قائلاً أنه لن يحذر العرب من هجوم يهودي محتمل.
(McGowan&Matthewan, 1999)

مجزرة مبرمجة سلفاً:

سؤال طبيعي تبادر سريعاً من خلال الحوار حول المعركة كان: ماذا نفعل بالأسرى؟ بحد قول يهودا لبيدوت من إيتسل، كان هذا اقتراح الليحي بذبح كل سكان القرية ممن لا يهربون أو يغادرون المكان. بن تسيون كوهن من إيتسل أعلن أن غالبية مجموعته فضلوا ذبح كل من يقاوم، وهذا انتقام للفخ الذي نصبته مليشيا عربية وفيه قتل يهود وشوهت جثثهم. دافع آخر للمجزرة كان، ربما، (لكي يخاف من يرى)، أي: منظر مروع كفاية لردع الطرف الآخر.
(McGowan & Matthew, 1999)

ومن جهة أخرى كتب بني موريس أزاء هذا الوصف لتسلسل الأحداث: (أن قوات الغزاة غزت القرية من غير قصد لذبح السكان، لكنهم فقدوا صوابهم خلال المعركة. لكن رغم ذلك، قصدت قوات الإيتسل والليحي طرد كل سكان القرية في البداية). (موريس ١٩٩١).

وقد سئل مناحم بيغن حول هذا الموضوع، رئيس حكومة إسرائيل، الذي كان قائد "التنظيم" في تل أبيب، قال أنه أمر قواده آنذاك بأن ينصاعوا لقرارات جنيف بصدد معاملة أسرى الحرب، واقترح أن يتجولوا بمكبر الصوت وأمر السكان بالهرب إلى عين كارم. لم يكن واضحاً ما مدى نجاعة هذا التحذير.
(McGowan & Matthew, 1999)

القتال:

٩ نيسان ١٩٤٨ تقدمت القوات اليهودية في مجموعتين أساسيتين. وصلت قوات اللحي من تلة شاؤول وتحركت باتجاه دير ياسين مزودة بسيارة تحمل مكبراً صوتياً، وحدة الهجناه بقيادة مردخاي غيحون اتخذت لها موقعاً في تلة شاؤول، في ذات الوقت بدأ البلماح باحتلال مجدد للقلعة وفي تمام الـ ٤:٤٥ فجراً بدأت

הקרב

9 באפריל 1948. הכוחות היהודיים התקדמו בשתי קבוצות עיקריות. כוחות הלח"י הגיעו מגבעת שאול ונעו לעבר דיר יאסין כשהם מלווים ברכב שבו רמקול. יחידת ה'הגנה', תחת פיקודו של מרדכי גיחון, התמקמה בגבעת שאול. באותו זמן ממש הפלמ"ח החל בכיבוש מחדש של הקסטל. ב-4:45 לפנות בוקר החל הקרב.
(McGowan, & Matthew, 1999)
בגלל טעות בזיהוי חשפו הכוחות היהודיים התוקפים את מיקומם עוד לפני תחילת הקרב, והבהלה והבלבול השתלטו על הכפר. חלק מהתושבים החלו לברוח לעין כארם, וחלק החל להתארגן ולחסום את יחידת הלח"י שהתקדמה לכיוון מזרח. בינתיים, ירי כוחות ה'הגנה' מגבעת-שאול חסם את חזרתם של תושבי דיר יאסין, ומנע מתושבי עין כארם להושיט סיוע ללוחמים בכפר. חברי הלח"י הצליחו להתקדם אל תוך הכפר אך נתקלו בהתנגדות: כמה מהגברים בכפר התאספו בביתו של המוכתר הממוקם בחלקו הגבוה של הכפר. מעמדת יתרון זו יכלו לשלוט על חלק גדול מהכפר. האש שנורתה מבית המוכתר גרמה לכך שחלק גדול מהתוקפים היהודים התחבאו. אחרים החלו לנוע בין בתי הכפר ולאסור שבויים, ולפי עדי ראייה פעילות זו כללה גם איומים בדקירה על תושבים לא חמושים, וירי על אישה בהריון.
(McGowan & Matthew, 1999)
אולם ההתנגדות הייתה בסך הכל מעטה ובלתי מאורגנת, ותוך שעות ספורות הקרב הוכרע. מאיר פעיל מסכם באופן תמציתי את הקרב המוקדם. "הלחימה לא הייתה קשה. אם הם היו חיילים טובים, הם היו יכולים לכבוש את כל הכפר בערך בשעה". ה'ארגון' והלח"י איבדו ארבעה אנשים בתחילת הקרב, ועוד אחד שנפטר מאוחר יותר. חמישה הרוגים, מתוך כ-130 לוחמים, וכן העדר הנזק ליחידות הקטנות של הפלמ"ח, מעידים על כך שההתנגדות לא הייתה יעילה. רוב הפצועים היו "פצועים קל".
(McGowan, & Matthew, 1999).

المعركة.
(McGowan & Matthew, 1999)،
إثر خطأ وقع في التشخيص كشفت القوات اليهودية المجتاحة عن مكانها قبيل بدء المعركة، وسيطرت البلبلة ودب الذعر في القرية وفر قسم من سكان القرية إلى عين كارم، بينما شرع القسم الآخر بالتهيئة لصد جبهة اللحي التي تقدمت صوب الشرق، وفي تلك الأثناء، قذف المدافع من قبل قوات "الهجناه" الآتي من تلة شاوول منع سكان دير ياسين من العودة، ومنع سكان عين كارم من مساعدة المجاهدين في القرية، أعضاء اللحي تمكنوا من التقدم داخل القرية لكنهم لاقوا مقاومة: تجمعوا بعض رجال القرية ببيت المختار الذي يقع في القسم العلوي للقرية.
من هذا الموقع استطاعوا السيطرة على قسم كبير من القرية. النار التي قذفت من بيت المختار أدت بالمهاجمين اليهود للجوء والاختباء، وبدأ قسم اخر بالتحرك بين بيوت القرية وقاموا بأخذ أسرى، وحسب شاهدي عيان قاموا أيضاً بتهديد مواطنين غير مسلحين بالطعن، وإصابة امرأة حامل بالرصاص،
(McGowan & Matthew, 1999).
المقاومة كانت ضعيفة وغير مرتبة، وخلال ساعات قليلة حسمت المعركة، مئير فعيل يلخص المعركة: "القتال لم يكن صعباً، لو أنهم جنود أقوياء لاحتلوا القرية بساعة"، التنظيم واللحي خسروا أربعة شخاص ببداية المعركة، وشخص خامس توفي لاحقاً، خمسة قتلى من بين ١٣٠ محارب، وهذا يدل أن المقاومة كانت ضعيفة. غالبية المصابين أصيبوا بإصابات خفيفة،
(McGowan & Matthew, 1999).

المجزرة - شاهدي العيان:

حسب شهادات الناجين، بدأت المجزرة بعد أن تركت وحدات البلماح المنطقة، وبعد أن كشف سلاح مع

הטבח. העדויות.
על פי עדויות של חלק גדול מהניצולים, הטבח החל אחרי שיחידות הפלמ״ח עזבו את השטח, בעקבות אירוע בו התגלה נשק בבגדיו של גבר שהתחפש לאישה. מפקד ה'ארגון', יהודה סגל (המכונה ״יפתח׳) נורה ונפצע אנושות על מדרגות אחד הבתים בבוקר הקרב. כשתושבי הבית נכנעו, פתח אחד מאנשי האצ״ל בירי לעברם ממכונת ירייה וצעק: ״זה בשביל יפתח״. בין קורבנות ההוצאה להורג היו לפחות אישה אחת וילד אחד
.(McGowan & Matthew, 1999)
זה היה, כנראה, המקרה הראשון בשרשרת רציחות ממשכת. ברור כי הרצח שהתרחש לא היה תוך כדי קרב, לכן הבתים לא הופצצו ולא הוחרבו.

מצויות עדויות של תושבי דיר יאסין עצמם, שנכחו בכפר באותו יום. כן נאספו במהלך השנים עדויות של אנשים שהגיעו לכפר במסגרת תפקידם מאוחר יותר באותו יום או בימים שלאחר מכן, וסיפרו את שהתגלה לעיניהם.

עד: פהמי זידאן
זידאן, תושב הכפר, הייה בן 12 ביום הטבח. ״הם נכנסו והחלו לחפש את המקום הוציאו אותנו אחד-אחד, ירו בחתן וכאשר אחת מבנותיו צרחה, הם ירו גם בה. אז הם קראו לאחי מחמוד, וירו בו לפנינו, וכשאמי צרחה, והתכופפה מעליו – היא נשאה את אחותי הקטנה חדרה, שעדיין ינקה – הם ירו גם בה.״ הילדים התחילו לבכות ולצרוח, והתוקפים אמרו להם ש״אם לא נפסיק, הם ירו בכולנו״. הילדים לא הפסיקו לבכות, אז ״הם העמידו אותנו בשורה, ירו בנו, ועזבו.״ זיידן נפצע אך לא נהרג.

رجل لبس ملابس نسائية، قائد التنظيم يهودا سغل (الذي يدعى يفتاح) أصيب بالنار إصابات بليغة، وعلى درجات أحد البيوت في صباح المعركة عندما استسلموا أهل البيت بدأ أحد أعضاء الأتسيل بإطلاق النار باتجاه أهل البيت قائلاً: (هذا من أجل يفتاح). من بين ضحايا الإعدام يوجد على الأقل امرأة وطفل واحد (McGowan & Matthewan, 1999)، يبدو أن هذه كانت العملية الأولى من بين سلسلة عمليات، واضح أن القتل لم يكن من خلال المعركة فالبيوت لم تفجر ولم تتضرر من خلال المعارك.

توجد بين أيدينا شهادات أدلى بها بعض من سكان دير ياسين ممن عايشوا المجزرة في ذلك اليوم. كذلك فقد جمعت شهادات أشخاص آخرين حضروا إلى القرية في نطاق وظائف ومهام في فترة لاحقة من ذلك اليوم أو في اليوم ذاته وقد رووا عما رأته أعينهم.

شاهد: فهمي زيدان:
زيدان – ابن القرية كان عمره ١٢ سنة يوم المذبحة: "لقد دخلوا وقاموا بتفتيش المكان، أخرجونا فرداً فرداً، أطلقوا النار على العريس وعندما صرخت إحدى بناته أطلقوا النار عليها أيضاً. وعندها نادوا على أخي محمد وأطلقوا النار عليه أمام أعيننا، فصرخت أمي وانحنت فوقه حاملة أختي الصغيرة التي كانت لا تزال ترضع أطلقوا النار عليها أيضاً. أخذ الصغار بالصراح والبكاء، فقال لهم الغزاة المهاجمون: "إذا كنتم لا تتوقفون عن ذلك فسنطلق النار عليكم جميعاً"، لم يتوقف الأولاد فأوقفهم الجنود في صف واحد، أطلقوا النار عليهم وغادروا المكان."

لقد أصيب فهمي زيدان ولكنه لم يقتل: "نظرت لأرى من بقي على قيد الحياة، عمي، ابنه وزوجته كانوا قد لقوا حتفهم. أما أختي سمية والتي لم تتجاوز الرابعة من العمر وأخي محمد فكانا لا يزالان على قيد الحياة" لقد أخذها وأخيها مقاتلون

"הסתכלתי לראות מי עדיין חי: דודי, בנו ואשתו היו מתים, אחותי סומיה שהייתה רק בת ארבע, ואחי מחמד היו בחיים."
היא ואחיה שנותרו בחיים נלקחו ע"י לוחמים אחרים. "הלכנו עם כמה נשים מהכפר, ואז הגיעו מולנו בחור צעיר ואדם מבוגר, עם ידיהם באוויר. "כשהם הגיעו אלינו, החיילים ירו בהם." אמו של הבחור הצעיר הייתה בקבוצת שבויים ביחד עם זידאן. "היא תקפה את החיילים והחלה להכות אותם. אחד מהם דקר אותה בסכין כמה פעמים."

עדה: זיינב עקל

עקל נלקחה בחיים עם אחיה.
"בעלי נתן לי $400. הצעתי זאת.. ואמרתי 'בבקשה תעזוב את אחי, הוא כל-כך צעיר.' " החייל לקח את הכסף "ואז הוא פשוט הפיל את אחי... וירה בראשו חמישה כדורים."

עד: ישורון שיף

שיף היה עוזר למפקד ה'הגנה' בירושלים דוד שאלתיאל. הוא נכח בדיר יאסין ב-9 באפריל, ושב לראות את הקבורה ב-12 באפריל. "[התוקפים בחרו] להרוג כל מי שמצאו בחיים, כאילו כל יצור חי בכפר היה אויב. היה זה יום אביב יפה, השקדיה פרחה, ופרחים מסביב, ובכל מקום הייתה צחנת-מתים, ריח כבד של דם וסרחון נורא של גופות נשרפות במחצבה."

עד: יאיר צבן

צבן, לימים שר בממשלת ישראל, היה נער חבר ה'גדנ"ע', שהשתתף בצוות הקבורה בדיר יאסין ב-12 באפריל.
"מה שראינו היו נשים [מתות], ילדים קטנים וגברים זקנים. מה שזעזע אותנו היה שלפחות בשניים או שלושה מקרים הגברים הזקנים היו לבושים בבגדי-נשים. אני זוכר שנכנסנו לסלון באחד הבתים. בפינה הרחוקה הייתה אישה קטנה בגבה אל הדלת, יושבת מתה. כשהגענו לגופה ראינו איש קשיש עם זקן. מסקנתי הייתה שמה שהתרחש בכפר כל-כך הפחיד את הזקנים הללו, עד כדי כך שהם ידעו שלהיות אנשים קשישים לא יציל אותם. הם קיוו שאם הם ייראו כנשים זקנות זה יציל אותם."

עד: ז'אק דה-ריינייר

דה-ריינייר, שווייצרי, היה נציג הצלב-האדום הבינ"ל באזור והגיע לכפר ביום ראשון, 11 באפריל.

آخرون كانوا قد غادروا القرية برفقة بضع نساء أخريات. "وبينما نحن سائرون إذ بشاب في مقتبل العمر يقترب نحونا برفقة رجل بالغ وأيديهما مرفوعة في الهواء وما أن وصلوا الينا حتى قام الجنود بإطلاق النار عليهم".
"أم الشابة التي كانت معنا في الأسر قامت بمهاجمة الجنود تضرب وتصرخ بهم حتى تناول أحدهم سكيناً وقام بطعنها عدة مرات".

شاهدة: زينب عقل:

تم إلقاء القبض عليها وعلى أخيها معاً.
"أعطاني زوجي مبلغ ٤٠٠ دولار. عرضت المبلغ عليه وتضرعت: "أرجوك اترك أخي، أنه صغير جداً". أخذ الجندي النقود ورمى بأخي على الأرض مفرغاً في رأسه خمسة رصاصات".

شاهد: يشورون شيف:

كان شيف مساعداً لضابط الهجناه داڤيد شألتيئيل في القدس. وقد تواجد في دير ياسين في التاسع من نيسان وكان قد عاد ليرى القبر في الثاني عشر من نيسان. لقد اختار المهاجمون قتل كل من يجدونه حياً وكأن كل حي في القرية بات عدواً. كان يومها يوماً ربيعياً جميلاً، حيث أزهر اللوز والأزهار من حوله ولكن الموت قد تناثر في كل الأنحاء، رائحة دم كريهة وعفن مخيف لجثث قد تراكمت في الكسارة.

شاهد: يئير تسابان:

يئير تسابان الذي شغل لاحقاً منصب وزير في حكومة إسرائيل، كان عضواً في الـ (غدناع)، وقد شارك في فريق الدفن في دير ياسين بتاريخ ١٢ نيسان.
"ما رأيناه كان نساء (ميتات)، أولاداً صغاراً ورجالاً مسنين. كانت الصعقة عندما رأينا في حالتين أو ثلاث على الأقل أن الرجال المسنين كانوا بملابس نساء. أتذكر أننا دخلنا صالون أحد البيوت وفي الزاوية البعيدة كانت امرأة صغيرة الحجم ظهرها إلى الباب، كانت ترقد ميتة. وعندما وصلنا إلى الجثة رأينا أنها لرجل عجوز مع ذقن. استنتاجي كان أن ما حدث في القرية أرعب هؤلاء العجزة لدرجة أنهم عرفوا أن شيخوختهم لن تنقذهم. وكان لديهم أمل أنهم لو تنكروا لنساء مسنات فإن هذا سينقذهم."

"לבסוף מפקד [הארגון] אומר לי שנכון לעכשיו אני יכול לבקר כמה בתים, והמצב הוא כדלקמן: בסך הכל יותר מ-200 מתים, גברים, נשים וילדים. כ-150 גופות נותרו במקום. לא נשמנו בתוך הכפר, מחשש מהסכנה שברקבון הגופות. הם נאספו, הובלו מרחק-מה, והונחו בתעלה גדולה (לא הצלחתי להבין האם מדובר בחפירה או בבור טבעי). אין אפשרות לראות בגלל שזה אזור תחת אש.. כ-20 גופות תקועות בשטח נייטרלי בין הכוחות הערבים לפלוגות ה'ארגון'. כ-50 גופות מצויות בכפר.. אני.. נכנס לבית. החדר הראשון חשוך, הכל במהומה, אולם אין כאן אף אחד. בשני, אני מוצא, בינות לרהיטים קרועים, שמיכות ופסולת מכל הסוגים, כמה גופות קרות. טבח בוצע כאן ע"י מכונות ירייה, אח"כ ברימון, ולבסוף הם סיימו בסכינים, כפי שניתן לראות. אותו דבר בחדר הבא... ובבית השכן וכך הלאה..

זהו אותו מחזה מבחיל... הבית בו ביקרתי הציג חזות של כאוס מוחלט, הכל שבור, פסולת גופות על הרצפה [גופה אחת היתה] אשה, שודאי הייתה בחודש השמיני להריונה, פגועה בבטנה, עם חריכות אבק-שרפה על שמלתה, שמעידות שהיא נורתה מטווח קרוב."

דה-ריינייר מסכם ואומר שהאזרחים "נטבחו במתכוון".

הקרב הפסיכולוגי

מורים כותב, כי הידיעות על טבח דיר-יאסין, מפי השורדים שהגיעו לירושלים הערבית, פשטו במהרה בעולם הערבי ובקרב הבריטים, באמצעות פקידים בריטים ופקידים של ה"צלב האדום". אמצעי התקשורת הערביים בארץ ישראל ובמדינות השכנות הבליטו את הפרשה. בהקשר זה מוסיף קריסטל כי גם הרדיו שהופעל על ידי ה'הגנה' חזר פעם אחר פעם על הזהרות בשפה הערבית: "תיזכרו את דיר יאסין". המסר הועבר גם באמצעות רמקולים

شاهد: جاك ده-رنيير

ده-نيير، سويسري، كان مندوب منظمة الصليب الأحمر الدولية في المنطقة، ووصل القرية يوم الأحد ١١ نيسان.

"... وفي النهاية قال لي قائد الـ (إرغون)... في هذه الأثناء يمكنني دخول بعض البيوت وأن الوضع هو كالتالي: المجموع الإجمالي هو أكثر من ٢٠٠ قتيلا بين رجال ونساء وأطفال. حوالي ١٥٠ جثة بقيت داخل القرية. لم نتنفس خوفاً من خطورة تعفن الجثث. هذه الجثث جمعت ونقلت إلى مكان بعيد وألقيت في قناة كبيرة (لم أفهم إذا قصد قناة محفورة أو بئراً طبيعية) ولا يمكن رؤية ذلك لأن تلك المنطقة تقع في مجال إطلاق النار... حوالي ٢٠ جثة محبوسة في منطقة حيادية بين القوات العربية وكتائب الـ "إرغون" حوالي ٥٠ جثة موجودة في القرية... أنا دخلت أحد البيوت. الغرفة الأولى كانت مظلمة، كل شيء فوضى ولكن لا أحد هنا. في الغرفة الثانية وجدت بين الأثاث الممزق والأغطية والقمامة على أنواعها وجدت عدداً من الجثث الباردة. مثل مجزرة نفذت بالات نارية وبعد ذلك بقنبلة ثم ختمت بسكاكين كما يمكن ملاحظة ذلك. نفس الأمر في الغرفة التالية... وفي البيت المجاور وهلم جرّ... إنه نفس المنظر المقرف.

في البيت الذي دخلته كان مشهد فوضى وخراب تامين، كل شيء محطم وبقايا جثث على الأرض. إحدى الجثث كانت لإمرأة، من المؤكد أنه كانت حاملاً في شهرها الثامن، مصابة في بطنها وعلى ثوبها آثار بارود مما يدل على أنه أطلق النار عليها من مسافة قريبة".

ده-نيير يلخص ويقول أن المواطنين (ذبحوا عمداً).

المعركة النفسية:

بني موريس يذكر في كتابه أن الأنباء والقصص عن مجزرة دير ياسين من الناجين الذين نزحوا إلى القدس العربية وصلت بسرعة إلى أنحاء العالم العربي وإلى

בכפרים הערביים שסביב ירושלים: אם לא תעזבו את בתיכם - דינכם יהיה כדין דיר יאסין (קריסטל 2002). הטבח והפרסום הרב שניתן לו באמצעי התקשורת הערביים הגבירו את הלחץ על מנהיגיהן של מדינות ערב לחוש לעזרת הפלסטינים הנתונים במערכה וחיזקו את החלטתם להתערב בקרבות. המנהיגים לא יכלו להתעלם מן הזעם הרב שעוררו הידיעות על דיר יאסין בבירות ערב.

אולם התולדה המיידית של הטבח הייתה הגברת הפחד ומנוסת הבהלה מכפרים ומערים ערביים. האצ״ל ביקש ללמד ״זכות״ על עצמו. בהצהרה ששחרר הארגון ב-12 באפריל (או במועד סמוך) נכתב:
״הכיבוש הפיל מורא ופחד על הערבים בכל הכפרים מסביב. במלחה, קלוניה ובית איכסה החלה מנוסה. הבהלה מקלה על חידוש התחבורה ועורק החיים שלנו בין הבירה ליתר חלקי הארץ״. שידור רדיו האצ״ל מ-14 באפריל חזר והטעים טענה זו: כל הכפרים באזור פונו בעקבות הטבח בדיר יאסין. ״במהלומה אחת שינינו את מצבה האסטרטגי של עיר הבירה״, ציין השידור בגאווה.

מפקד האצ״ל, בגין, הכחיש את טבח האזרחים אך כתב לימים כי ״מסע התעמולה הערבי״ זרע בקרב הערבים פחד מפני הכושר הלחימה של אנשי הארגון. ״האגדה הייתה שקולה כנגד תוספת חצי תריסר גדודים לכוחותיה של ישראל (...) הבהלה הדביקה את ערביי ארץ ישראל (...) היא סייעה לנו במיוחד (...) בטבריה ובכיבוש חיפה״.
הידיעות על הטבח השפיעו גם, ולו בעקיפין, על ריכוזים ערביים מרוחקים יותר. בן-גוריון מסר ב-1 במאי על בריחה של מוסלמים אחדים מחיפה, לאחר שנפל עליהם פחד מפני ״דיר יאסין״. במאי וביוני טענו מנהיגי מפ״ם בהכללה, כי הטבח היה אחד משני תאריכי המפתח ביציאתם של ערביי ארץ ישראל (בתור תאריך שני ציינו את נפילתה של חיפה הערבית). כזאת בערך הייתה גם הערכתם של אנשי המודיעין של צה״ל: בסקירתם על סיבות יציאת הערבים מארץ ישראל ועל טיבה צוינה פרשת דיר יאסין כ״גורם מזרז מכריע״ בתנועת הפינוי הכללית עד יוני 1948: ״מעשה דיר יאסין במיוחד השפיע הרבה מאוד על מחשבתו של הערבי״, והשפעה זו ניכרה בעיקר, כאמור, במרכז הארץ ובדרומה.

البريطانيين بواسطة موظفين بريطانيين وموظفي الصليب الأحمر. ووسائل الإعلام في "أرض إسرائيل" (فلسطين) وفي الدول المجاورة أبرزت القضية.
في هذا السياق يضيف كريستل أن إذاعة الـ "هچناه" أيضاً أذاعت مرة تلو الأخرى باللغة العربية "تذكروا دير ياسين". التحذير أسمع أيضاً بواسطة مكبرات الصوت في القرى العربية القريبة من القدس: "إذا لم تتركوا بيوتكم فإن مصيركم سيكون كمصير دير ياسين". (كريستل ٢٠٠٢).
صدى الإعلام العربي الواسع للمجزرة ضاعف من الضغط على زعماء الدول العربية للقيام بمساندة الفلسطينيين الرازحين في أرض المعركة، وعززا قرارهم بالتدخل في الحرب. لم يستطع الزعماء تجاهل الغضب الشديد الذي ولدته الأنباء عن دير ياسين في العواصم العربية.
إلا أن النتيجة الفورية للمجزرة كانت زيادة الخوف والفرار المفزع من قرى ومدن عربية.
الـ "إيتسل" عبر عن فضله حين أصدر تصريحاً له في الـ ١٢ نيسان (أو موعد متاخم) جاء فيه: "لقد أوقع الاحتلال الرعب والهلع بين العرب في كل القرى المحيطة. في المالحة وقلونيا وبيت اكسا باشروا بالفرار. الارتباك يسهل تجديد المواصلات وشريان الحياة بين العاصمة وباقي أنحاء البلاد". في بث إذاعي في ١٤ نيسان عاد الـ "إيتسل" وعزز هذا الادعاء: كل القرى في المنطقة أخليت بأعقاب المجزرة في دير ياسين. "بضربة واحدة غيرنا الوضع الاستراتيجي للعاصمة"، تفاخر البث.
قائد الـ "إيتسل"، بيغن، أنكر قتل المدنيين ولكنه كتب لاحقاً أن "حملة الدعاية العربية" زرعت في صفوف العرب الرعب من ضرواة رجال التنظيم "الإيتسل". "الأسطورة كانت موازية لإضافة نصف دزينة من الكتائب لصفوف القوات الإسرائيلية (...) الذعر أصاب كالعدوى العرب في إسرائيل (...) هذا ساعدنا بشكل خاص (...) في طبريا واحتلال حيفا".
الأنباء عن المجزرة أثرت أيضاً، ولو بشكل غير مباشر، على تجمعات عربية أبعد. بن غوريون تحدث في الأول من أيار عن فرار بعض المسلمين من حيفا، بعد أن أصابهم خوف من "دير ياسين".
خلال شهري أيار وحزيران أدعى زعماء (مبام)، أن المجزرة كانت أحد حدثين هامين لنزوح العرب عن

הינוי, ההכחשות והויכוח

הטבח גונה בצורה נחרצת על ידי מוסדות היישוב המאורגן ובהם ה"הגנה", הסוכנות היהודית והרבנות הראשית, וכן במברק ששלח בן-גוריון למלך עבדאללה. (מוריס, 1991). גינוי מהיר זה נועד גם לשרת את ההתנערות שלהם-עצמם מכל אחריות למתרחש. אולם גורמים אחרים הכחישו שכלל לא התרחש במקום טבח. למרות המחקר הרב בנושא ישנם עד היום קולות בעולם שמסרבים לקבל את העובדות והעדויות שהוצגו כאן. אין כמעט טענה אחת שלא עמדה לביקורת ולויכוח, וכמעט ולא היה עד אחד שעדותו לא הוטלה בספק. רק לפני שנים ספורות יצא דו"ח של ארגון ציוני אמריקה שנועד להזים את כל הטענות שהועלו לעיל.

أرض إسرائيل وماهيتها ذكرت قضية دير ياسين كـ "عامل محفز وحاسم" في حركة الإخلاء العامة حتى حزيران ١٩٤٨: "حدث دير ياسين بالذات أثر جدا على تفكير الإنسان العربي"، هذا التأثير واضح بالأساس في مركز البلاد وجنوبها.

الاستنكار، الإنكار والجدل

لقد استنكرت المجزرة وبشدة من قبل هيئات الاستيطان المنظم بما فيها الـ "هجناه"، الوكالة اليهودية والـ "ربنوت" (الهيئة الدينية العليا)، وكذلك من قبل بن غوريون في برقية بعثها للملك عبد الله. (موريس ١٩٩١). هذا الاستنكار السريع جاء أيضاً ليخدم تنصلهم هم من أي مسؤولية عما يحدث. إلا أن أوساطاً أخرى أنكرت كلياً حدوث مجزرة في المكان. على الرغم من الأبحاث الواسعة حول الموضوع لا زالت هناك حتى اليوم أصوات في العالم ترفض تقبل الحقائق والشهادات المطروحة هنا. كل ادعاء تقريباً تعرض للنقد والجدل، وكل شاهد تعرضت شهادته للتشكيك. وقبل سنوات قليلة صدر تقرير عن منظمة صهاينة أمريكا هدفه دحض كل الادعاءات الآنفة الذكر.

ביבליוגרפיה

מוריס בני, **לידתה של בעיית הפליטים הפלסטיניים 1947-1949**, תל- אביב, 1991.
ארליך, גיא. **"לא רק דיר יאסין"**, העיר, 6 במאי 1992.
לוי, יצחק. **תשעה קבין: ירושלים בקרבות מלחמת העצמאות**, הוצאת משרד הביטחון, 1986.
מילשטיין, אורי. **תולדות מלחמת העצמאות**, תל-אביב: זמורה-ביתן, 1989.
שגב, תום. **הישראלים הראשונים**, ירושלים: דומינו, 1984.

قائمة المراجع:

موريس، بني ولادة مشكلة اللاجئين الفلسطينيين ١٩٣٧-١٩٤٩، تل أبيب ١٩٩١.
أرليخ، جاي. ليس دير ياسين فقط، المدينة ١٩٩٢ السادس من أيار ١٩٩٢
ليفي يتسحاق، تشعاه كبين: القدس في معارك حرب الاستقلال، منشورات مكتب الأمن، ١٩٨٦
ميلشطين، أوري. تاريخ حرب الاستقلال، تل-أبيب: زموراه بيتان، ١٩٨٩
شيجف، توم. الاسرائيليون الأوائل، القدس: دومينو ١٩٤٨

Arnold, Michael S. "The Ghosts of Deir Yassin", in: *The Jerusalem Post Magazine*, April 3, 1998

Kanani, Sharif & Nihad Zitawi. "Deir Yassin: Monograph No. 4", in: *Destroyed Palestinian Villages Documentation Project*, trans. Maha Mansour, Bir Zeit: Documentation Center of Bir Zeit University, 1987.

McGowan, Daniel A. & Matthew C. Hogan. *The Saga of Deir Yassin: Massacre, Revisionism and Reality*, New-York: Deir Yassin Remembered, 1999

Krystall Nathan "The Fall of the New City", in: Tamari, Salim, (ed.). *Jerusalem 1948: the Arab neighbourhoods and their fate in the war*, Jerusalem: Institute of Jerusalem Studies, 1999

McGowan, Daniel A. & Matthew C. Hogan. *The Saga of Deir Yassin: Massacre, Revisionism and Reality*, New-York: Deir Yassin Remembered, 1999

http://www.ariga.com/peacewatch/dy http://www.deiryassin.org

أسماء شهداء مجزرة دير ياسين

عاملين في القرية

١)	المعلمه حياة بلبيس	٢)	عبد الرؤوف الشريف و حسين الشريف (فران) (يعملون في فرن القريه)

حمولة عقل

١)	الحاج أسعد رضوان	٢٠)	فاطمه جمعه رضوان
٢)	محمد أسعد رضوان	٢١)	صفيه جمعه رضوان
٣)	رضوان أسعد رضوان	٢٢)	فتحي جمعه رضوان
٤)	عمر أحمد أسعد رضوان	٢٣)	فتحيه جمعه رضوان
٥)	الحاج اسماعيل عطيه	٢٤)	يسرى جمعه رضوان
٦)	امنه الكوبريه	٢٥)	ميسر جمعه رضوان
٧)	ربحي اسماعيل عطيه	٢٦)	وطفله صغيره لجمعه رضوان
٨)	محمد اسماعيل عطيه	٢٧)	فاطمه حبسه زوجة موسى رضوان
٩)	زوجته ساره الكوبريه	٢٨)	محمد موسى رضوان
١٠)	محمود محمد اسماعيل عطيه	٢٩)	زينب المالحيه حامل في الشهر الثامن
١١)	موسى اسماعيل عطيه	٣٠)	سعيد موسى رضوان
١٢)	الحاجه عايشه رضوان	٣١)	زينب موسى رضوان حامل في الشهر الثامن
١٣)	الحاجه صبحيه رضوان	٣٢)	رسميه موسى رضوان
١٤)	الحاج محمد رضوان	٣٣)	الحاج رضوان محمود
١٥)	فاطمه محمد عيد	٣٤)	محمد محمود رضوان ابن فاطمه أسعد
١٦)	علي محمد رضوان	٣٥)	رقيه زوجة أحمد رضوان
١٧)	محمد علي محمد رضوان	٣٦)	نظمي أحمد رضوان
١٨)	وطفل صغير لعلي رضوان	٣٧)	نظميه أحمد رضوان
١٩)	بسمه اسعد رضوان	٣٨)	سميحه أحمد رضوان

حمولة حميده

١)	يوسف أحمد عليا حميده	٤)	عبد الرحمن حامد الريش
٢)	عيسى أحمد عليا حميده	٥)	محمود حسين حامد
٣)	محمد عيسى أحمد حميد		

حمولة عيد

١)	جميل عيسى محمد عيد	٤)	اسماعيل الحاج خليل عيد اخسيس
٢)	عيسى محمد عيسى عيد	٥)	صالحيه زوجة شاكر مصطفى
٣)	علي الحاج خليل عيد	٦)	اسماعيل شاكر مصطفى

حمولة شحادة

١)	الحاج عايش زيدان	١٥)	شفيق موسى مصطفى
٢)	حلوه زيدان	١٦)	شفيقه موسى مصطفى
٣)	محمد عايش زيدان	١٧)	ساميه موسى مصطفى
٤)	حسن علي زيدان	١٨)	ميسر موسى مصطفى
٥)	فاطمه سحور	١٩)	يسرى موسى مصطفى
٦)	علي حسن زيدان	٢٠)	فضه زوجة المختار
٧)	عبد الله عبد المجيد سحور	٢١)	سحور خليل محمد اسماعيل اغتمار
٨)	محمد محمود الطبجي سحور	٢٢)	حسين اسماعيل البعبالي
٩)	موسى اسماعيل الشرتش	٢٣)	محمد خليل عايش
١٠)	مصطفى علي زيدان	٢٤)	ظريفه محمد خليل عايش
١١)	خضره البتيونيه	٢٥)	الحاج محمد سحور
١٢)	عايده مصطفى	٢٦)	الحاجه نجمه سحور
١٣)	محمود علي مصطفى	٢٧)	محمد جوده حمدان
١٤)	تمام زوجة مصطفى	٢٨)	محمد محمد جوده حمدان

حمولة مصلح

١)	محمد عبد مصلح	٣)	وطفه عبد محمد عبد
٢)	عزيزه مصلح	٤)	علي حسين مصلح

حمولة جابر

١)	الحاج جابر مصطفى	٦)	جبر توفيق جبر
٢)	محمود مصطفى جابر	٧)	سعيد محمد سعيد جابر
٣)	خليل مصطفى جابر	٨)	سليم محمد اسماعيل جابر
٤)	احمد حسين جابر	٩)	فؤاد الشيخ خليل جابر
٥)	توفيق جبر جابر		

שמות הקורבנות של טבח דיר יאסין

זרים שלימדו בבית הספר בכפר

1	המורה חיאת בלביס	2	עבד אלראוף אלשריף
		3	חסין אלשריף פאראן

חמולת עאקל

1	אלחאג' אסעד רדואן	20	פאטמא ג'ומעה רדואן
2	מוחמד אסעד רדואן	21	סאפיה ג'ומעה רדואן
3	רדואן אסעד רדואן	22	פתחי ג'ומעה רדואן
4	עומר אחמד אסעד רדואן	23	פתחיא ג'ומעה רדואן
5	אלחאג' אסמאעיל עטיה	24	יוסרא ג'ומעה רדואן
6	אמנה אלקובריה	25	מיאסר ג'ומעה רדואן
7	רבחי אסמאעיל עטיה	26	תינוקת קטנה ביתו של ג'ומעה רדואן
8	מוחמד אסמאעיל עטיה	27	אשתו של מוסא רדואן
9	אשתו סארה אלקובריה	28	מוחמד מוסא רדואן
10	מחמוד מוחמד אסמאעיל עטיה	29	זינב אלמאלחיה בהריון בחודש השמיני
11	מוסא אסמאעיל עטיה	30	סעיד מוסא רדואן
12	אלחאג'יה עאישא רדואן	31	זינב מוסא רדואן בהריון בחודש השמיני
13	אלחאג'יה סובחיה רדואן	32	ראסמיה מוסא רדואן
14	אלחאג' מוחמד רדואן	33	אלחאג' רדואן מחמוד
15	פאטמא מוחמד עיד	34	מוחמד מחמוד רדואן בנה של פאטמה אסעד
16	עלי מוחמד רדואן	35	ראקיה אשתו של אחמד רדואן
17	מוחמד עלי מוחמד רדואן	36	נזמי אחמד רדואן
18	תינוק בנו של עלי רדואן	37	נזמיה אחמד רדואן
19	באסמה אסעד רדואן	38	סמיחה אחמד רדואן

חמולת חמידה

1	יוסף אחמד עליא חמידה	4	עבד אלרחמן חאמד אלריש
2	עיסא אחמד עליא חמידה	5	מחמוד חסין חאמד
3	מוחמד עיסא אחמד חמידה		

חמולת עיד

1	ג'מיל עיסא מוחמד עיד	4	אסמעיל אלחג' חליל עיד אחקסיס
2	עיסא מוחמד עיסא עיד	5	סאלחיה אשתו של שאקר מוסטפא
3	עלי אלחג' חליל עיד	6	אסמעיל שאקר מוסטפא

חמולת שחאדה

1	אלחג' עאיש זידאן	15	שפיק מוסא מוסטפא
2	חילואה זידאן	16	שפיקה מוסא מוסטפא
3	מוחמד עאיש זידאן	17	סאמיה מוסא מוספא
4	חסין עלי זידאן	18	מיאסר מוסא מוסטפא
5	פאטמה סחור	19	יוסרא מוסא מוסטפא
6	עלי חסין זידאן	20	פידדא אשת המוכתאר
7	עבדאלה עבד אלמג'יד סחור	21	סחור חליל מוחמד אסמאעיל אג'תמאר
8	מוחמד מחמוד אלטבג'י סחור	22	חסין אסמאעיל אלבעבאלה
9	מוסא אסמאעיל אלשרתש	23	מוחמד חליל עאיש
10	מוסטפא עלי זידאן	24	זריפא מוחמד חליל עאיש
11	חדרה אלבתיוניה	25	אלחאג' מוחמד סחור
12	עאידה מוסטפא	26	אלחאג'ה נג'מה סחור
13	מחמוד עלי מוסטפא	27	מוחמד ג'ודה חמדאן
14	תמאם אשתו של מוסטפא	28	מוחמד מחמוד ג'ודה חמדאן

חמולת מסלח

1	מוחמד עבד מסלח	3	ואטפה עבד מוחמד עבד
2	עזיזה מסלח	4	עלי חסין מסלח

חמולת ג'אבר

1	אלחאג' ג'אבר מוסטפא	6	ג'בר תופיק ג'אבר
2	מחמוד מוסטפא ג'אבר	7	סעיד מוחמד סעיד ג'אבר
3	חליל מוסטפא ג'אבר	8	סלים מוחמד אסמאעיל ג'אבר
4	אחמד חסין ג'אבר	9	פואאד אלשיח' חליל ג'אבר
5	תופיק ג'ביר ג'אבר		

في صباح ربيعي لن ينسى
دخل الغزاة وبدأوا يقتلون
النساء والأطفال بالبندقية والسكين
فالعدل الصهيوني يبدأ في دير ياسين

وعندما خيم الظلام على القرية
كانوا قد أخذوا الجميع وأحدٌ لم يعد
تلك كانت بداية نكبة فلسطين
فنهوض إسرائيل يبدأ في دير ياسين

وما زال الأحفاد الى رابع جيل
في مخيمات اللاجئين يسيرون
على درب المبعدين والموت
ليستمر اليوم في غزة وجنين
فطهارة سلاحهم تبدأ في دير ياسين

وكفار شاؤول تطل على المشهد بتأن
هنا كان يوماً بيتاً ، وهنا ما زالت بئر ماء
ولا شيء يخدش الهدوء
فالإرث والطمأنينة يبدآن في دير ياسين

ربما سيعودون يوماً مع أولادهم وبناتهم
ليفلحوا أرضهم ويبنوا منازلهم
وسيأتي الصباح بفجر جديد لفلسطين
وربيع الحياة يبدأ في دير ياسين

سيمون جستر
آذار 2003

בבוקר אביב שייזכר לנצח
נכנסו הכובשים והחלו ברצח
נשים וילדים ברובה וסכין
כי צדק ציוני מתחיל בדיר-יאסין

ובזמן שהערב ירד על הכפר
כבר לקחו את כולם ואיש לא חזר
זו הייתה תחילתה של שואת פלסטין
כי תקומת ישראל מתחילה בדיר-יאסין

נכדים ונינים במחנות הפליטים
עוד צועדים בנתיב המגורשים והמתים
שנמשך גם היום בעזה וג'נין
כי טוהר הנשק מתחיל בדיר יאסין .

כפר שאול משקיפה על הנוף בעצלתים
כאן היה אולי בית, פה עוד יש באר מים
דבר לא מפר את השקט העדין
כי מנוחה ונחלה מתחילות בדיר-יאסין.

ואולי עוד יישובו עם בניהם ובנותיהם
יעבדו את אדמתם ויבנו את בתיהם
הבוקר יביא עידן חדש לפלסטין
ואביב של חיים יתחיל בדיר-יאסין .

סיימון ג'סטר
מרץ 2003

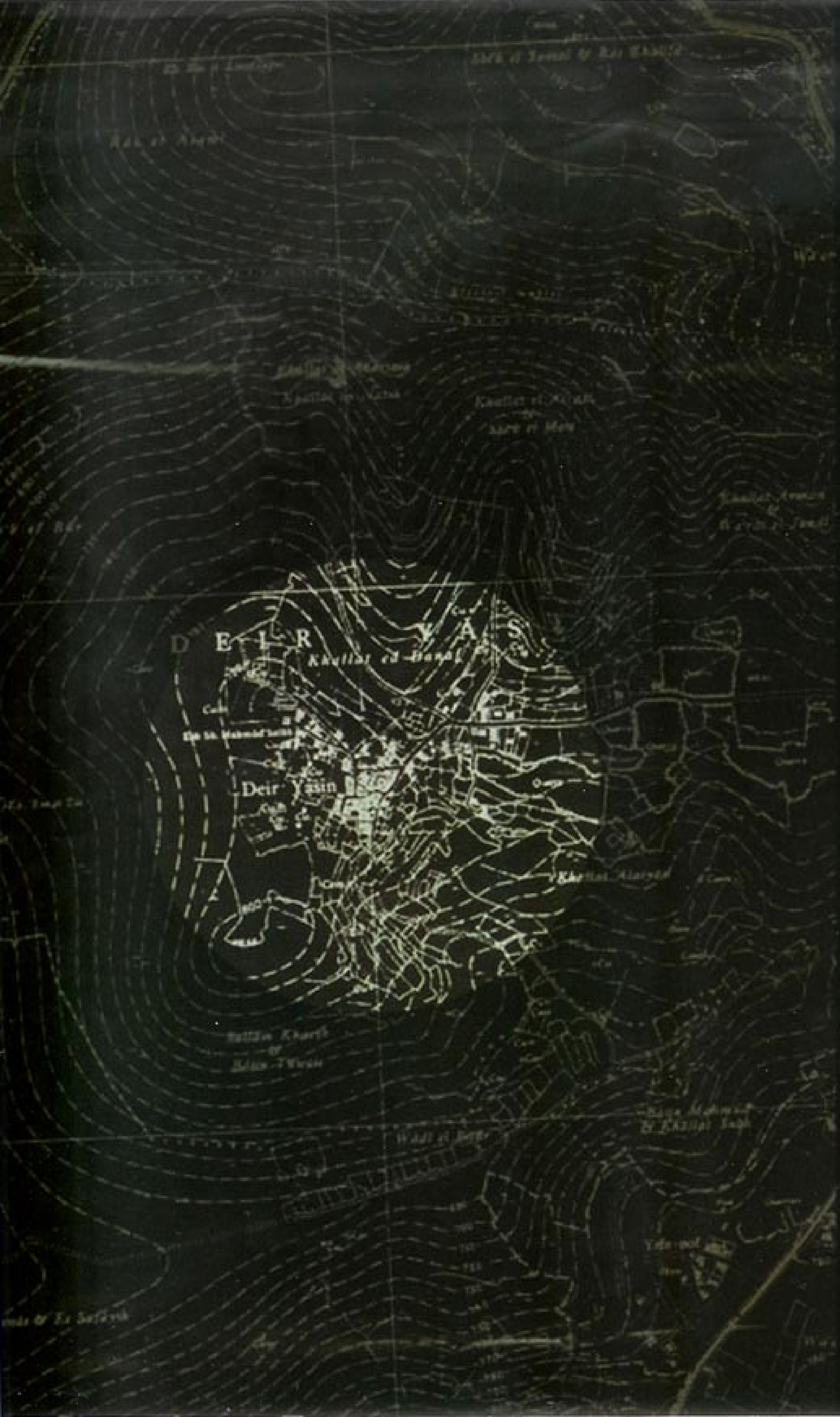

www.nakbainhebrew.org